

відповіді, про що свідчать наявні в матеріалах досудового розслідування фрази, які в більшості випадків будуються на конструкції словосполучення: «не виявилось / не представилось можливим...» [3, с. 80]. В наданому дорученні має бути чітко зазначено, що саме оперативний працівник має встановити в ході проведених дій, а головне, щоб здійснені дії мали на меті встановлення інформації, здійснення дій, які безпосередньо стосуються даного кримінального провадження, та якими можуть бути встановлено відомості отримані оперативником в інтересах кримінального судочинства. Слідчий/дознавач має розуміти, що надання доручення оперативному працівнику має місце тільки в тому випадку, коли проведення таких дій реально обґрунтовані необхідністю прискорення розслідування кримінального правопорушення чи у випадку розуміння того, що оперативний працівник є більш компетентним у тій чи іншій сфері та здатний більш якісно та широко здійснити певний комплекс заходів, результатом якого є отримання відомостей, доказів, що мають відношення до даного кримінального провадження.

Аналізуючи вищевикладене в нашому дослідженні можемо прийти до висновку, що наявний механізм надання доручень оперативним підрозділам є дієвими інструментом ефективної взаємодії оперативних працівників зі слідчими/дознавачами, які на момент досудового розслідування утворюють спільну правоохоронну систему, метою якої є об'єктивне, неупереджене та всебічне розслідування кримінальних правопорушень та виконання завдань кримінального процесу в цілому. Варто враховувати й те, що окрім ефективності такого механізму є й діаметрально протилежний бік, який полягає у зловживанні слідчими/дознавачами своїми повноваженнями та «перекладання» своїх обов'язків на працівників оперативних підрозділів. А взаємна погодженість дій слідчого, дознавача з оперативним працівником є запорукою ефективності здійснення досудового розслідування.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Климчук М. Виконання доручень, як форма взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 1. С. 54-58.

3. Абламський С. С., Юхно О. О., Лук'яненко Ю. В. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2017. 152 с.

УДК 343.985.1

DOI: 10.31733/17-03-2023-395-397

Світлана ТЩЕНКОВА

професор кафедри
криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Створення ґрунтовної системи криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень потребує від працівників слідчих підрозділів Національної поліції України обов'язкового вивчення наукових доробок і дослідження оперативної та судово-слідчої практики стосовно різних категорій протиправних діянь для формулювання найбільш ефективних способів і методів його застосування. У той же час планування й організація досудового розслідування є невід'ємними складовими будь-якого кримінального провадження, адже ефективність процесуальних дій і досудового розслідування в цілому буде залежати від зазначених аспектів.

Відповідно до положень чинного КПК України, розслідування будь-якого кримінального правопорушення можливе лише в межах здійснення досудового розслідування, і до того ж, після внесення прокурором, слідчим, дознавачем відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Відомості про кримінальне правопорушення

вказані суб'єкти зобов'язані внести до ЄРДР невідкладно, і не пізніше 24 годин з моменту отримання заяви, чи повідомлення про таке правопорушення, або з моменту самостійного ними виявлення обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Втім, під час розслідування кримінальних правопорушень виникають різного роду організаційні питання пов'язані з висуненням версій, плануванням розслідування, з'ясуванням обставин, що підлягають встановленню, визначенням кола осіб, яких слід допитати, заходів забезпечення кримінального провадження, та переліку слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових дій тощо. При чому, вирішення організаційних питань, що виникають в процесі розслідування кримінальних правопорушень є одним з найважливіших напрямків слідчої діяльності. Водночас, створенню надійної організаційної структури має передувати оптимальне планування, управління і ефективна тактика розслідування.

У цьому розрізі слід зауважити, що поняття «організація розслідування» та «планування розслідування» невід'ємні одне від одного. Так, планування виражається у вигляді запланованих заходів (у тому числі висуненні версій, визначенні обставин, які підлягають встановленню, з'ясуванні слідчої ситуації, що склалася на певному етапі розслідування), застосуванні певних техніко-криміналістичних та інших наукових засобів, визначенні строків і виконавців. Організація хоча і є ширшим поняттям, але завдяки їй здійснюється реалізація наміченого плану, його адаптація та динамічність відповідно до новостворених обставин [1].

Загалом, планувати розслідування необхідно таким чином, щоб було прийнято всі передбачені законом заходи для забезпечення своєчасного, всебічного, повного та об'єктивного розслідування злочину і підвищення рівня організації для досягнення ефективного кінцевого результату.

Враховуючи аналізовані думки вчених та потреби практичних підрозділів, вважаємо, що організація розслідування складається із ряду взаємопов'язаних елементів, які одночасно слугують етапами цього процесу. Такими елементами можуть бути:

- ознайомлення з інформацією, яка отримана від потерпілого щодо вчинення відносно нього злочинних дій, правова оцінка отриманої інформації, визначення типової слідчої ситуації та за необхідності її співставлення з іншими типовими слідчими ситуаціями;

- спільне за обов'язкової участі слідчого планування щодо реалізації матеріалів отриманих оперативним шляхом з питань підготовки вчинення злочинних дій злочинною групою, яка спеціалізується на таких кримінальних правопорушеннях, з метою подальшого використання таких матеріалів для досягнення бажаних результатів і відповідно до завдань розслідування, та в рамках вимог положень кримінального процесуального законодавства;

- за наявності ознак кримінального правопорушення (відсутності цивільно-правового делікту) внесення відомостей до ЄРДР та повідомлення прокурора про початок розслідування;

- визначення, залежно від слідчої ситуації, напрямків здійснення розслідування, та основних його завдань для досягнення кінцевої мети;

- безпосереднє складання плану розслідування з визначенням загальних та приватних версій, шляхів та засобів щодо їх перевірки, обставин, які підлягають встановленню та перевірці із зазначенням необхідності проведення конкретних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) й інших процесуальних дій, з визначенням бажаних строків проведення, його учасників, місця проведення, виконавців, та необхідності застосування техніко-криміналістичних засобів, а також вирішення питань щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження, та призначення можливих і необхідних судових експертиз;

- звернення до необхідних криміналістичних обліків з використанням бази даних автоматизованих інформаційно-пошукових систем з питань встановлення осіб, які скоїли шахрайство, їх можливого місця перебування, близького оточення, злочинних зв'язків, інформації про судимість тощо;

- вирішення питань щодо необхідності здійснення взаємодії з працівниками оперативних підрозділів для досягнення бажаних результатів розслідування [2].

Натомість, обов'язково слід враховувати динамічність процесу організації та планування і можливість постійно доповнювати план позиціями, залежно від зміни ситуації, появи нових співучасників, отримання нових доказів.

1. Птушкін Д. А. Організаційні заходи та визначення напрямів розслідування шахрайств, учинених щодо об'єктів нерухомого майна громадян, відповідно до типових слідчих ситуацій. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. № 3 (9). С. 151-154.

2. Захарова Г. В. Теоретичні засади методики розслідування шахрайства у сфері туризму, вчиненого організованою групою: дис. канд. юрид. наук (12.00.09). ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2021. 246 с.

УДК 343.143

DOI: 10.31733/17-03-2023-397-399

Володимр ФЕДЧЕНКО

професор кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СВІДОК ЯК УЧАСНИК КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Відповідно до положень Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 року державний суверенітет, територіальна цілісність, демократичний, конституційний лад, економічна безпека, громадська безпека та інші життєво важливі національні інтереси є тими об'єктами, захист яких від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру покладається в основу забезпечення безпеки України. До того ж, Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидію злочинності, а також надає визначені законом послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

В сучасних умовах боротьба правоохоронних органів зі злочинами, що зазіхають на основи національної безпеки України вимагає від останніх вдосконалення не лише методів та способів документування такої протиправної діяльності, але й своєчасного та ефективного здійснення забезпечення безпеки учасників кримінального процесу, які співпрацюють з правоохоронними органами та сприяють розслідуванню [2, с. 317].

Наряду з іншими учасниками кримінального провадження суттєве значення з питань встановлення обставин кримінального правопорушення, які підлягають доказуванню мають дані, що отримані від свідків (очевидців) такого злочину.

Злочини проти основ національної безпеки України відносяться до категорії тяжких та особливо тяжких, і як правило вчиняються організованими групами, злочинними організаціями. Ефективне та всебічне розслідування вказаної категорії злочинів для з'ясування усіх обставин, що підлягають доказуванню вимагає проведення значної кількості слідчих та негласних слідчих (розшукових) і інших процесуальних дій з метою отримання достовірних відомостей щодо обставин злочину.

В переважній більшості випадків суттєву допомогу в сприянні слідчим органам під час їх доказової діяльності щодо збирання, отримання, перевірки та оцінки вже отриманих доказів надають викривачі, заявники, потерпілі, свідки (очевидці) злочину тощо. Водночас, намагаючись зашкодити ефективності розслідування злочинів проти основи національної безпеки України члени організованих груп, злочинних організацій намагаються застосовувати всі форми такої протидії, і в першу чергу під їх вплив підпадають свідки, потерпілі, експерти тощо. Не гребують вживати до вказаної категорії учасників кримінального провадження й відповідних заходів з протидії розслідуванню у різних їх проявах. З цією метою організують застосування різних форми впливу на викривачів, заявників, потерпілих, свідків, експертів, а саме: підкупають таких учасників кримінального провадження, піддають їх фізичному насиллю, або психічному впливу з одночасними погрозами застосування фізичного насилля щодо них самих, членів сім'ї, близьких родичів, або погрожують знищити майно.